

DOI: 10.31866/2616-745X.11.2023.278402

УДК 341.123:327.7

СЦЕНАРІЇ РЕФОРМУВАННЯ ООН

Міщенко Алла Борисівна^{1а},
Аташкаде Руслана Вадимівна^{2б},
Теремко Віктор Васильович^{3б}

Надіслано:

23.01.2023

Рецензовано:

02.02.2023

Прийнято:

10.02.2023

¹Кандидатка політичних наук, доцентка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6693-6221>,
e-mail: mishenko.ab@gmail.com,

^аКиївський національний університет культури і мистецтв,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133,

²Кандидатка філософських наук,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5349-9579>,
e-mail: brvbrv5@gmail.com,

³Кандидат політичних наук,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1774-0246>,
e-mail: v_teremko@knu.ua,

^бКиївський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, Київ, Україна, 01033

Для цитування:

Міщенко, А.Б., Аташкаде, Р.В. та Теремко, В.В., 2023. Сценарії реформування ООН. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 11, с.31-49. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.11.2023.278402>.

Стаття присвячена систематизації ініціатив акторів міжнародних відносин щодо пошуку ефективних сценаріїв реформування Організації Об'єднаних Націй, яка значно втратила свій авторитет, перетворившись на гуманітарного гравця міжнародних відносин, паралельно розгубивши здатність забезпечення миру й балансу сил у світі. У статті виділено причини такого занепаду, а також глобальні передумови пошуку нового змістовного наповнення повноваженнями ООН і її структурних підрозділів, а саме: геополітичний фактор, який характеризується завершенням деколонізації світу, розпадом відразу кількох союзних держав та якісним політичним переходом від тоталітарних систем до сталих демократій; збільшення

кількості конфліктів між державами міжсекторального характеру та важливість ролі спецустанов ООН у їх вирішенні; розширення глобальних проблем людства та невідповідність міжнародного права новим викликам; порушення принципу рівності та об'єктивності щодо реагування на кризи залежно від регіону та розвиненості держави тощо.

Шляхом складання порівняльної таблиці та діаграми на основі узагальнених даних вдалося виявити найактуальніші напрями реформування ООН, які просувалися (опубліковувалися) у вигляді окремих сценаріїв, доповідей, проєктів. У дослідженні виявлено, що найчастіше об'єктами реформування ООН були наступні аспекти у функціонуванні Організації: оптимізація Секретаріату; повноваження Генерального секретаря; процедура прийняття рішень, зміна складу й повноважень РБ ООН; інститут права вето в РБ ООН; регіональне представництво; фінансування програм та проєктів. Виявлено, що якісного втілення досягли ті сценарії реформування ООН, що містили пропозиції адміністративного характеру. Відповідно, це продовжує актуалізувати пошук державами нових форм консолідації зусиль щодо реформування ООН із найкритичніших питань.

Ключові слова: міжнародна міжурядова організація; Рада Безпеки ООН; реформування ООН; реформування Ради Безпеки ООН; право вето; постійні члени Ради Безпеки ООН; міжнародний мир і безпека.

Вступ

За останні десятиліття ефективність Організації Об'єднаних Націй у сфері координування глобальних процесів, вирішення криз та конфліктів значно знизилася (прикладом зазначеного є агресивна війна Росії проти України, конфлікт у Нагірному Карабаху, війна у Сирії та ін.). Одночасно і як наслідок, значно понизився авторитет Організації серед акторів міжнародних відносин (показовим у цьому контексті є вчинення Росією, яка є постійним членом Ради Безпеки ООН, 28 червня 2022 р. ракетного обстрілу міста Києва (що становить собою акт агресії, а отже – міжнародний злочин), де саме в цей час перебував Генеральний секретар ООН А. Гутерріш).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Реформування Організації Об'єднаних Націй постійно перебуває в процесі обговорення та дискусій між різними заінтересованими сторонами та науковими школами. Зокрема, серед останніх досліджень цієї тематики

варто виділити праці В. Ахундова (2022), Р. Батлера (Butler, 2012), В. О. Бабіної, М. Баккаріні (Vaccarini, 2018), С. Брауна, Ю. О. Волошина, І. М. Гавриленка, Є. П. Годованика, Л. О. Дорош (2015), Я. М. Жукорської (2015), А. М. Зленка (2003), В. Константинова, В. Льоса, В. Мащенко (2020), М. О. Мироненка, С. Пауер (Power, 2008), М. В. Савчина, П. Стабса, Г. Г. Тараненко, Б. І. Тарасюка, М. П. Требіна (2018), Н. Турчин (2015), С. Честерман, С. Х. Шипілова та ін.

У цьому дослідженні важливо було не розкрити відомі напрями реформування ООН, а систематизувати найактуальніші сценарії можливих змін та тих ключових акторів, які просували ці проекти на певному хронологічному етапі розвитку. Тому праці вищезгаданих авторів стали допоміжним матеріалом та джерелами опису певних проектів.

Формулювання цілей статті

Недостатня ефективність та низька результативність діяльності Організації Об'єднаних Націй як структури, що покликана забезпечувати міжнародний мир і безпеку, рівне та справедливе співіснування народів і націй у світовому масштабі, вказує на необхідність проведення системного й глибокого аналізу оприлюднених та винесених на обговорення у науковій, політичній і дипломатичній спільнотах проектів (сценаріїв) реформування ООН. Такі проекти були запропоновані різними суб'єктами з метою удосконалення процедури прийняття й реалізації нормативних актів і рішень органів Організації Об'єднаних Націй, і як наслідок – з метою підвищення ефективності Організації в цілому щодо виконання її цілей і реалізації її повноважень.

Розв'язання проблеми щодо підвищення ефективності діяльності Організації Об'єднаних Націй пов'язане з вирішенням наступних завдань:

- провести аналіз причин сучасної кризи ефективності діяльності ООН, зокрема, причин втрати довіри до Організації та зниження морального авторитету Організації як глобального лідера із забезпечення міжнародного миру, безпеки і стабільності у світі;

- розкрити в хронологічному порядку пропоновані проекти (сценарії) реформування ООН, які були об'єктом обговорення у політичній та дипломатичній спільнотах;

- розкрити позицію України в процесі просування та обґрунтування власного бачення організаційних, структурних і політичних змін ООН як міжнародної міжурядової організації.

У дослідженні були використані наступні наукові методи: історичний метод був застосований у процесі виявлення хронологічної послідовності розвитку ідей, сценаріїв, проектів реформування ООН; порівняльний метод був використаний із метою побудови єдиних критеріїв щодо

пошуку сумісності або протилежності запропонованих окремими акторами міжнародних відносин напрямів реформування ООН. На основі даних, отриманих за допомогою побудови порівняльної таблиці та діаграми, вдалося: 1) виявити найактуальніші напрями реформування ООН, що пропонувалися й просувалися у вигляді окремих проєктів (сценаріїв); 2) позначити зростання впливу окремих регіонів та держав на діяльність ООН шляхом збільшення фінансової участі й, відповідно, напрямів діяльності Організації.

Відповідно, гіпотеза дослідження: пропозиції реформування Організації Об'єднаних Націй найчастіше актуалізуються щодо Ради Безпеки ООН.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розвиток міжнародних організацій наприкінці XX – початку XXI ст. відбувається надшвидкими темпами. Частина з них носила низовий формат походження, тобто була відповіддю на вирішення актуальних проблем регіонального чи глобального рівнів, – це неурядові міжнародні організації різної сфери спрямування діяльності й масштабу впливу. Відповідно, їх формування та занепад були і залишаються досить динамічним явищем міжнародних відносин.

Інша частина – міжурядові структури локального, регіонального чи глобального масштабів – народжувались досить складно і зазвичай є консервативними до змін. Варто зокрема наголосити, що саме міжурядові організації є дійовішими та ефективнішими, що пов'язано з наявністю офіційних повноважень та урядових можливостей прийняття рішень.

Організація Об'єднаних Націй стала найавторитетнішою та універсальною за сферою і масштабом застосування мандата інституцією урядового зразка, що позиціонує себе як дискусійний простір для вирішення проблем між народами і націями. Діяльність цієї організації від початку її створення можна окреслити такими найважливішими напрямами:

1. Функція вироблення механізму об'єднання держав, яким став принцип міжнародного співробітництва. Цей принцип був сформований із метою забезпечення взаємозалежності держав через посилення міжнародних економічно-торговельних зв'язків й, відповідно, забезпечення мирного співіснування в бажанні примноження таких взаємодій.

2. Функція вироблення міжнародного права через підготовку об'єктивних, універсальних норм та принципів взаємовідносин і функціонування

держав шляхом прийняття конвенцій та інших нормативно-правових актів обов'язкового і рекомендаційного характеру, що втілювалися на практиці в просуванні й діяльності спеціалізованих установ та фондів ООН.

3. Постколоніальне й пострадянське становлення держав та їх інтеграція до сформованих структур і діяльності ООН.

4. Прийняття рішень щодо попередження та вирішення конфліктів для забезпечення міжнародного миру й безпеки.

5. Здійснення повноважень у соціально-культурній, освітньо-науковій, екологічній сферах тощо.

Як писав А.Зленко (2003), «глобальні гравці й карликові держави, впливові й периферійні – ми усі пливемо в одному човні» (с.175), і роль ООН тут є ключовою щодо конструювання правил взаємодії.

Серед основних причин доцільності й необхідності реформування ООН, які були аргументовані в науковій і політико-дипломатичній дискусії, можна виділити наступні:

1. Геополітичний фактор: характеризується завершенням деколонізації світу, розпадом відразу кількох союзних держав та якісним політичним переходом від тоталітарних систем до сталих демократій. На момент створення ООН були зафіксовані 51 держава-учасниця, а останнє розширення 2011 р. – 193 визнаних суверенних держави із правом голосу. Частина цих держав здобули уже статус держав, що розвиваються, та розвинених. Відповідно, це змінило й їх фінансову участь у проєктах ООН, а також рівень їх впливу в межах регіону територіального розміщення. Так, у п'ятірку основних фінансових донорів ООН входять: США (22%), Японія (9,6%), Китай (7,9%), Німеччина (6,3%) і Франція (4,8%). Цей процес продовжує впливати на представництво інтересів тих держав, що мають лідерські позиції.

2. Міжнародне співробітництво породжує суперечності та конфлікти між державами міжсекторального характеру, що вимагає динамічного прийняття рішень та залагодження таких конфліктів. Тут важливу роль мають відігравати спеціальні установи ООН, які покликані дотримуватись універсальної процесуальної та міжнародно-правової координації.

3. Посилення загрози глобальних проблем людства та невідповідність міжнародного права новим викликам, до яких можна віднести гібридні війни, глобальне потепління, міжнародний тероризм, різні форми дискримінації, раціональне використання ресурсів тощо. Виникає необхідність оперативного вироблення нових ефективних міжнародних нормативно-правових актів для регулювання цих конкретних сфер і галузей, а також для встановлення й реалізації ефективної і справедливої відповідальності за порушення міжнародно-правових норм.

4. Вибірковість інтересу і оперативності реагування на кризи та конфлікти.

5. Відсутність збройних сил ООН або військ спеціального реагування для військових інтервенцій із метою захисту цивільного населення і вирішення конфліктів між сторонами, що потребує швидкого узгодження дій, гнучкості та ефективності у використанні цього ресурсу. Адже питання не повинно стояти, чи варто втручатися, а навпаки – якими інструментами і як оперативно.

Так, для багатьох народів і націй ООН суттєво себе дискредитувала як безпекова організація універсального характеру, не зумівши вчасно попередити ряд збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного характеру, однак у сфері гуманітарного донорства й «адвоката» поствоєнного розвитку вона має відчутні успіхи і впливає на процеси, зокрема, подолання голоду, розширення доступу до вакцинації, поширення забезпечення базової освіти, збереження пам'яток культури, здійснення прямих гуманітарних інтервенцій тощо.

У цьому дослідженні було здійснено спробу проаналізувати ряд проєктів/сценаріїв, які: 1) були опубліковані та винесені на обговорення як проєкти до делегацій держав-учасниць ООН; 2) публічно дискутувалися світовими лідерами, дипломатами.

Початок найактивнішого обговорення внесення можливих змін до Статуту ООН та ключових напрямів її діяльності спостерігався після розпаду Радянського Союзу та оформлення домінування нових глобальних міжнародних акторів (Бразилії, Індії, Німеччини, Японії та ін.), що прагнули впливати на міжнародний порядок денний.

Окремі спроби щодо внесення змін у діяльність Організації таки мали успіх. Зокрема, у 1963 р. був збільшений кількісний склад Ради Безпеки ООН із 11 до 15 держав (United Nations General Assembly, 1963). Але кількість та повноваження постійних членів, зокрема, застосування права вето, яке блокує прийняття рішень РБ ООН, залишається незмінним станом на 2022 р.

У своїй резолюції 48/26 від 3 грудня 1993 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила створити Робочу групу відкритого складу для розгляду всіх аспектів питання про розширення членського складу Ради Безпеки та інших питань, що входять до складу Ради Безпеки (United Nations General

Assembly, 2001, р.4). Відтак було опубліковано у 2003 році повне зібрання пропозицій та сценаріїв реформування ООН, однак воно не є вичерпним, що розширило хронологічні рамки цього дослідження до сьогодення.

Отже, сценарій реформування ООН:

1. Достатньо масштабним та всеохоплюючим є проєкт Резолюції, який був запропонований групою держав Африки – **«Африканський сценарій»** – із метою встановлення справедливості щодо представництва континенту в постійно діючому органі ООН – Раді Безпеки ООН. Серед ключових пропозицій – розширити членський склад РБ ООН як щодо постійних, так і непостійних членів до 26 членських місць, а саме: 2 місця постійних членів і 2 місця непостійних членів для африканських держав; 2 місця постійних членів і 1 місце непостійного члена для азіатських держав; 1 місце непостійного члена для східноєвропейських держав; 1 місце постійного члена і 1 місце непостійного члена для держав Латинської Америки та Карибського басейну; 1 місце постійного члена для західноєвропейських та інших держав. У зазначеній Резолюції було запропоновано надати новим постійним членам такі ж прерогативи і привілеї, як і чинним постійним членам РБ ООН, включаючи право вето (United Nations General Assembly, 2001, р. 36).

2. З розпадом СРСР і становленням у Європі великої кількості нових держав постало питання також про справедливе представництво їх інтересів, які часто не збігалися із позиціями та можливостями ЄС або Росії. Такий підхід до реформування ООН можна назвати **«Східноєвропейським сценарієм»**. Цей сценарій передбачав надання країнам Східної Європи одного місця в категорії непостійного члена у РБ ООН за регіональним принципом.

3. Варто згадати про **«Перехідну модель»** реформування РБ ООН, яка була покликана забезпечити збереження інтересів і повноважень постійних членів, але допускала можливість розширення складу непостійних членів. Особливістю такого підходу стала пропозиція про продовження терміну перебування непостійних членів у складі РБ ООН із двох до трьох років із правом переобратися після завершення терміну повноважень. Ця модель зазнала критики нібито за створення нової групи – привілейованих непостійних членів.

4. **«Українська пропозиція»** щодо напрямів реформування ООН була детально описана А.Зленком у праці «Дипломатія і політика» (2003), де він зазначив, що 1996 р. Україна запропонувала формулу «2+8», яка передбачала розширення Ради Безпеки ООН на десять місць (із 15 до 25), а також надання Німеччині та Японії місця постійних членів без права вето.

«Інші вісім місць повинні були бути розподіленими між регіональними групами: чотири – між азійськими та африканськими країнами, два – між країнами Латинської Америки й басейну Карибського моря, два – між європейськими країнами (від Західної до Східної Європи). Додатково вісім місць передбачали ротацію серед вибраних по спеціальній схемі тридцяти двох найбільш впливових держав (поза межами постійних членів)». (Зленко, 2003, с.160-161)

У багатьох делегацій викликала цікавість ще одна важлива пропозиція «українського сценарію» – впровадження ефективного вето. Адже додаткові тридцять держав, що розвиваються (які за «українською пропозицією» мали б займати відповідно до запропонованих правил ротації 8 місць непостійних членів), будучи представленими в РБ ООН, могли б виступити проти будь-якого рішення, тоді як постійні члени добровільно беруть зобов'язання не використовувати право вето в питаннях, з ними пов'язаних, або з процедурних питань (Зленко, 2003, с.160-161). Як і більшість сценаріїв, український сценарій був відхилений, бо не влаштував постійних членів.

5. Доповідь Генерального секретаря ООН Кофі Аннана від 14 липня 1997 р. під назвою **«Поновлення Організації Об'єднаних Націй: програма реформи»**. Викладена програма реформи передбачала кілька важливих етапів, насамперед якісне оновлення та оптимізацію системи управління Секретаріатом; покращення системи співробітництва між центральними органами ООН та її спеціалізованими установами; системні зміни щодо планування, прогнозування та звітності Організації.

Ці пропозиції були частково реалізовані. Зокрема, основні зусилля були спрямовані на оптимізацію структури ООН (скорочення кількості посад у Секретаріаті), що вдалося забезпечити шляхом об'єднання підрозділів, запровадження посади першого заступника Генсекретаря, створення Групи старших керівників, перебудови роботи Секретаріату в межах секторальних груп, які включали усі департаменти, фонди і програми ООН, створення Групи стратегічного планування. Фактично це єдина успішна і практична реформа, яку вдалось ефективно втілити (United Nations General Assembly, 2001).

6. Ще один сценарій можна визначити як сценарій **«Розвинутих демократій»**, який часто називають у дипломатії **«пропозиціями «четвірки»**», адже саме держави, які за останні десятиліття змогли

**МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, АТАШКАДЕ РУСЛАНА ВАДИМІВНА,
ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ
СЦЕНАРІЙ РЕФОРМУВАННЯ ООН**

досягти рівня розвиненої економіки та побудувати демократичні режими, фінансують велику частину програм ООН, але впливати на прийняття оперативних рішень на рівні РБ ООН позбавлені – це Бразилія, Індія, Німеччина, Японія. Саме ці держави прагнули отримати місця постійних членів. Основними пропозиціями групи стали наступні: число постійних членів РБ ООН має збільшитися на шість місць, а непостійних – на чотири (тобто загалом 25 місць у РБ ООН), де Азія мала б отримати 2 місця постійних членів і 1 місце непостійного члена, Африка також мала б отримати 2 місця постійних членів і 1 місце непостійного члена, Західна Європа мала б отримати 1 місце постійного члена і 1 місце непостійного члена, Латинська Америка – 1 місце постійного члена і 1 місце непостійного члена. В разі підтримки такої пропозиції «група чотирьох» зобов'язувалась не порушувати питання про надання їм права вето протягом наступних 15 років (United Nations General Assembly, 2001, р.74).

Однак така пропозиція не подобалась іншим розвиненим демократіям (як-от Аргентина, Канада, Іспанія, Туреччина, Південна Корея тощо), які вважали дискусійним питання щодо привілейованості отримання постійного членства саме цими чотирма державами.

7. Ще один сценарій реформування ООН отримав назву «**Об'єдналися заради консенсусу / ОЗК**» (Uniting for consensus), де група держав у складі Аргентини, Італії, Іспанії, Канади, Мексики, Пакистану, Південної Кореї запропонували розширити склад РБ ООН до 25 місць непостійних членів, виходячи із географічного представництва, встановивши таким чином справедливий паритет: Африці – шість місць, Азії – п'ять місць, Латинській Америці та Карибському басейну – чотири місця, Західній Європі – три місця, Східній Європі – два місця (United Nations General Assembly, 2001, р. 86).

Згідно з цим проєктом, термін непостійного членства в розширеному складі РБ ООН повинен скласти два або три роки. Кожна з п'яти зазначених географічних груп прийматиме рішення за домовленістю серед держав свого регіону про переобрання або ротацію своїх членів на відведених цій групі місцях (Турчин, 2015, с.92). Критерії та способи переобрання також будуть визначені шляхом консультацій. Такий підхід повинен забезпечити справедливе субрегіональне представництво і дозволить поліпшити методи роботи Ради Безпеки ООН.

Окрім держави Європи, зокрема, Італія та Іспанія, а пізніше й Німеччина, висловлювались за надання окремого постійного місця Європейському Союзу, а також обмеження або повного скасування права вето.

8. Відповідно до сценарію, який висунули на обговорення Сполучені Штати Америки у 2005 р., в основу був поставлений фінансовий критерій,

який передбачає розширення впливу тих держав, які є основними донорами програм ООН та беруть активну участь у миротворчих місіях. До таких держав, відповідно до запропонованого сценарію, було віднесено Бразилію та Японію. Виходячи з **«Американської пропозиції»**, склад членів РБ ООН може бути розширений на два місця постійних членів та на три місця непостійних членів. Постійними членами було запропоновано обрати Бразилію і Японію (хоча останню не підтримали делегації Північної Кореї, Південної Кореї та Китаю). Німеччина, на думку США, не бере активної участі в миротворчих операціях, зокрема, в Іраку, а Індія почала занадто зближуватись із Китаєм, що суперечило інтересам США (Требін, 2018).

9. У доповіді колишнього Генерального секретаря ООН К. Аннана під назвою **«При більшій свободі»** (2005 р.) було запропоновано дві модифікації РБ ООН. Перша передбачала створення шести нових місць постійних членів без права вето і чотирьох нових місць непостійних членів (Бразилія, Індія, Японія й Німеччина). Друга пропонувала створити нову категорію членів, які обираються на чотирирічний поновлюваний термін, і надати нове непостійне і невідновлювальне місце на дворічний термін. Проте, на відміну від попередньої вдалої спроби реформувати структури ООН, ця доповідь не отримала підтримки членів (Annan, 2005).

10. Інші підходи щодо реформування ООН були викладені в **«Доповіді про шляхи реформи РБ ООН»** (2007 р.), яку узгоджували групи п'яти послів (Кіпру, Нідерландів, Туреччини, Хорватії, Чилі) з усіма 192 делегаціями. Групи були поділені на 5 найдискусійніших напрямів реформування РБ ООН: чисельність складу, інститут вето, регіональне представництво, система прийняття рішень, взаємодія з Генеральною Асамблеєю ООН.

Незважаючи на декларативність й неефективність цієї доповіді, була закріплена цікава рекомендація щодо стимулювання держав-учасниць до більшого внеску в міжнародний мир і безпеку: *«Генеральна Асамблея, з огляду на усталену практику регіональних консультацій, буде обирати членів Ради Безпеки, віддаючи перевагу в плані постійних або більш довгострокових місць тим державам, які належать до числа трьох найбільших фінансових вкладників у відповідній регіональній зоні в регулярний бюджет, або трьох найбільших добровільних вкладників з їх регіональної зони, або трьох найбільших вкладників в їх регіональній зоні з точки зору надання військ для місії Організації Об'єднаних Націй»*

© Міщенко А. Б., 2023

© Агашкаде Р. В., 2023

© Теремко В. В., 2023

з підтримання миру» (Дорош, 2015, с.25). Це об'єктивно викликало заперечення в регіонах – можливих представництвах, де розвиток та можливості суттєво відрізняються між державами, зокрема в Латинській Америці та державах Європи.

11. У 2017 р. у Генеральній Асамблеї ООН були озвучені **«10 кроків Трампа»** щодо реформування ООН. Ці пропозиції підтримали 129 держав. Серед «кроків» були запропоновані наступні напрями реформування ООН: організаційні зміни роботи Секретаріату; збільшення ефективності співпраці Секретаріату Організації та держав-учасниць; здійснення управлінської реформи; зміцнення системи підзвітності, прозорості та відповідальності Організації; зменшення дублювання мандата головних органів ООН; сприяння гендерному паритету та географічному різноманіттю серед співробітників; зміцнення прозорості бюджетних ресурсів; здійснення якісних змін щодо налагодження роботи в гуманітарному напрямку, розвитку мирних ініціатив; сприяння встановленню глобального сталого розвитку для усіх держав-учасниць (Full text: Trump's, 2017).

Із викладених пропозицій стає зрозумілим, що це не чіткі критерії змін, а висунення мандата довіри для надання відповідних повноважень Генеральному секретареві на проведення реформ.

12. Як окремий сценарій реформування ООН можна виокремити **«Реформу Гутерріша»** (2019), що охоплює три напрями: 1) посилення превентивної дипломатії з метою запобігання конфліктам і забезпечення сталого миру (створено Бюро ООН з боротьби з тероризмом (2017) та аналітичний центр аналізу й планування, безпосереднього реагування на конфлікти); 2) реорганізація системи ООН для досягнення Цілей сталого розвитку – Порядок денний 2030 (виокремлення Департаменту менеджменту, стратегії, політики й дотримання норм); 3) адміністративна реформа, що включає часткову зміну структури Секретаріату ООН, зміцнення управління кадровою політикою, перегляд систем бюджетування, планування фінансів і закупівлі, тобто загальна оптимізація та скорочення посад (Єльченко, 2019).

13. Певною мірою декларативний сценарій реформування РБ ООН окреслено в промові Р.Т.Ердогана **«Світ більший, ніж п'ять»** (2022). Президент Туреччини зазначив, що «нинішня міжнародна система захищає та надає привілеї лише розвиненим державам, а знедолені держави розчавлені під тягарем несправедливої ціни, накладеної на їхні плечі несправедливою глобальною структурою, зокрема тому, що п'ять постійних членів РБ ООН використовують право вето у власних інтересах» (Ахундов, 2022). До основних пропозицій належать наступні: повне скасування

права вето у РБ ООН; оновлення механізму прийняття рішень; збільшення загальної кількості членів РБ ООН до двадцяти п'яти з додаванням десяти непостійних членів; запровадження правила більшості в системі прийняття рішень РБ ООН тощо. Більшість ідей декларативні та повторюють попередні напрацювання. Однак у міжнародних відносинах важливим є елемент, хто автор, і його впливовість на міжнародній арені, здатність об'єднувати навколо себе однодумців.

Як уже зазначалось, «не варто забувати, що Анкара діє зазвичай на кількох «шахових» дошках, керуючись власними пріоритетами й геополітичними та економічними інтересами» (Mishchenko et al., 2022), тому їй вигідно збільшувати свою впливовість і на теренах міжнародних глобальних організацій.

Результатами дослідження стало виокремлення тринадцяти найавторитетніших публічних сценаріїв (проектів) реформування ООН, де найважливішими для ініціаторів виявились питання реформатування Ради Безпеки ООН (Табл. 1).

*Таблиця 1***Найактуальніші напрями реформування ООН**

№ п/п	Назва сценарію	Повноваження Генерального секретаря / робота Секретаріату	Процедура прийняття рішень	Зміна складу і повноважень РБ ООН; розширення постійних/непостійних членів; право вето	Миротворчі місії, збройні сили ООН	Фінансування, членські внески
1	Африканський	-	+	+	-	-
2	Східноєвропейський	-	+	+	-	-
3	«Перехідна модель»	-	-	+	-	-
4	«Українська пропозиція»	-	+	+	-	+
5	«Поновлення Організації Об'єднаних Націй: програма реформи»	+	+	+	+	+
6	«Розвинутих демократій»	-	+	+	-	+

© Міщенко А. Б., 2023

© Аташкаде Р. В., 2023

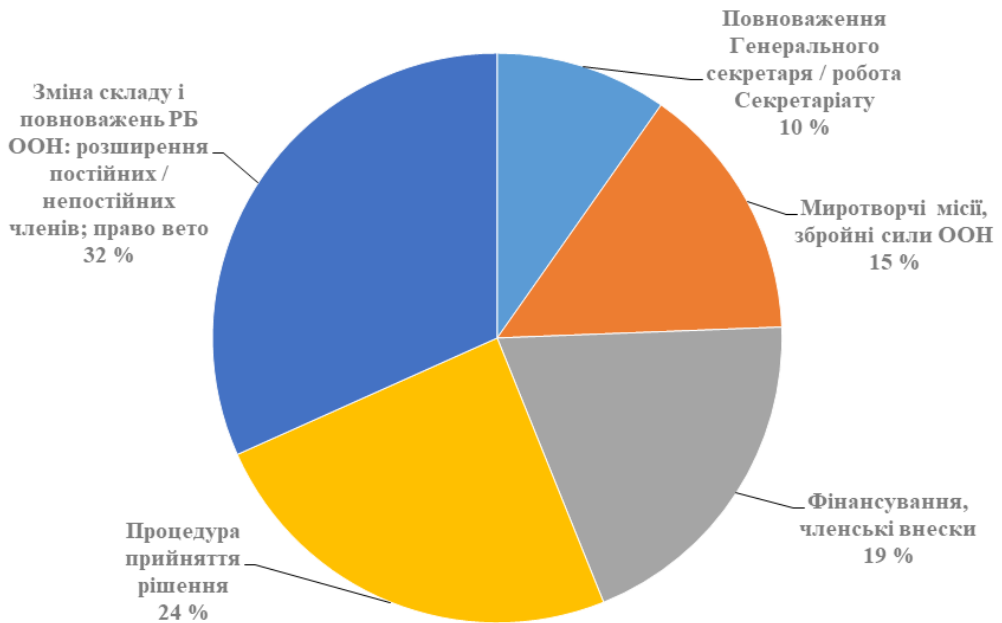
© Теремко В. В., 2023

Продовження Таблиці 1

7	«Об'єдналися заради консенсусу / ОЗК»	-	+	+	-	-
8	«Американська пропозиція»	-	+	+	+	+
9	«При більшій свободі»	-	-	+	-	-
10	Доповідь про шляхи реформи РБ ООН	+	+	+	+	+
11	«10 кроків Трампа»	+	+	+	+	+
12	«Реформа Гутерріша»	+	-	+	+	+
13	«Світ більший, ніж п'ять»	-	+	+	+	+

Джерело: побудовано на основі зібраних даних

Напрями реформування ООН

Рис. 1. Напрями реформування ООН

Джерело: побудовано на основі зібраних даних

У відсотковому співвідношенні діаграма «Напрями реформування ООН» за даними, отриманими із опрацьованих сценаріїв, доводить те, що

у всіх сценаріях найгострішим є питання реформування РБ ООН, зокрема, в аспектах кількості й регіонального представництва постійних членів та застосування права вето.

Найбільш вдалим підсумком вищеописаних положень дослідження можна процитувати колишнього Верховного Комісара ООН з прав людини Сержіу Вієйра ді Меллу, який, усвідомлюючи всі вади ООН, визначив три серйозні кроки поведінкових практик світових лідерів, що допоможуть світу наблизитись до мирного співіснування й відновлять довіру до ООН: інвестувати у встановлення права і порядку для своїх народів; вступати в контакт із екстремістськими державами й заколотниками, щоб зрозуміти їх логіку й перехитрувати; розвивати мову й культуру, що сприятиме толерантності та зменшить можливість конфліктів (Power, 2008, p.28).

Висновки

Певною мірою є природним те, що міжнародна організація, яка існує вже понад сімдесят сім років, потребує реформування та зазнає справедливої й об'єктивної критики в окремих аспектах функціонування. Адже світ внаслідок різних чинників та обставин суттєво змінився за цей період. Незважаючи на «найдовший мир», який констатує те, що найвпливовіші держави не вступають між собою у відкриті збройні конфлікти, світ не став безпечним та мирним на усіх континентах. Великі держави продовжують воювати між собою на території вразливіших та менш впливових учасників міжнародних відносин, вступають у гібридні збройні конфлікти, а ООН залишається для них публічним місцем для взаємних звинувачень.

В підсумку варто зазначити, що на сьогодні ні держави-учасниці, ні їх делегації в ООН не дійшли консенсусу щодо жодного із ключових напрямів реформування Організації: оптимізація Секретаріату; повноваження Генерального секретаря; процедура прийняття рішень, зміна складу й повноважень РБ ООН; інститут права вето в РБ ООН; фінансування тощо. Тому окреслені питання продовжують залишатися актуальними та потребують стратегічної згоди учасників у системному підході щодо впровадження змін. Адже з кожним новим конфліктом авторитет ООН знижується, а сама Організація все більше втрачає довіру цивілізованого людства щодо здатності виконувати свої функціональні повноваження.

© Міщенко А. Б., 2023

© Аташкаде Р. В., 2023

© Теремко В. В., 2023

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Ахундов, В., 2022. *Реформи ООН буту?* [online] 22 вересня. Доступно: <<https://telegra.ph/Reform%D1%96-OON-buti-09-22>> [Дата звернення 20 жовтня 2022].
- Дорош, Л., 2015. РБ ООН у сучасних умовах: до проблеми пошуку варіантів реформування. *Humanitarian vision*, 1(2), с.19-26.
- Єльченко, В., 2019. ООН майбутнього. *ZN.UA*, [online] 12 січня. Доступно: <https://zn.ua/ukr/internal/oon-maybutnogo-299356_.html> [Дата звернення 28 серпня 2022].
- Жукорська, Я.М., 2015. Напрями реформування ООН: Рада Безпеки. *Право і суспільство*, 4, с.8-12.
- Зленко, А.М., 2003. *Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін*. Харків: Фоліо.
- Мащенко, В., 2020. Реформування Раби Безпеки ООН у період однополярності (1991-2001 рр.). *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 2, с.27-34.
- «Світ більший, ніж п'ять країн»: Туреччина пропонує реформувати ООН, 2022. *Фокус*, [online] 17 серпня. Доступно: <<https://focus.ua/uk/world/525746-mir-bolshe-chem-ryat-stran-turcia-predlagaet-reformirovat-oon>> [Дата звернення 20 жовтня 2022].
- Требін, М.П., 2018. ООН НА ШЛЯХУ РЕФОРМ. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, [e-journal] 4(39), с.76-100. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.39.151212>
- Турчин, Н., 2015. Напрями реформування ООН: Рада безпеки. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*, 9, с.90-93.
- Annan, K., 2005. In larger freedom: towards development, security and human rights for all. *United Nations General Assembly*, [online] 26 May. Available at: <<https://web.archive.org/web/20061213000423/http://www.un.org/largerfreedom/>> [Accessed 25 November 2022].
- Vaccarini, M.P., 2018. Informal Reform of the United Nations Security Council. *Contexto Internacional*, 40(1), pp.97-115.
- Butler, R., 2012. Reform of the United Nations Security Council. *Penn State Journal of Law & International Affairs*, 1(1), pp.23-39.
- Full text: Trump's 2017 U.N. speech transcript, 2017. *Politico*, [online] 19 September. Available at: <<https://www.politico.com/story/2017/09/19/trump-un-speech-2017-full-text-transcript-242879>> [Accessed 18 October 2022].
- Mishchenko, A., Shevel, I., Likarchuk, D. and Shevchenko, M., 2022. The aspects of international communication: Strategic partnership of Ukraine and Turkey. *Statistics, Politics and Policy*, [e-journal] 13(3), pp.347-368. <https://doi.org/10.1515/spp-2022-0006>

Power, S., 2008. *Chasing the Flame: One Man's Fight to Save the World*. London: Penguin Books.

United Nations General Assembly, 1963. Question of equitable representation on the Security Council and the Economic and Social Council. In *Resolutions adopted by the General Assembly during its 18th session, 17 September-17 December 1963* [online] A/RES/1991 (XVIII). 17 December. Available at: <[https:// documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/186/66/IMG/NR018666.pdf?OpenElement](https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/186/66/IMG/NR018666.pdf?OpenElement)> [Accessed 20 August 2022].

United Nations General Assembly, 2001. Report of the Open-ended Working Group on the Question of Equitable Representation on and Increase in the Membership of the Security Council and Other Matters related to the Security Council, [online] 47 (A/55/47). New York. Available at: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/474/21/PDF/N0147421.pdf?OpenElement>> [Accessed 20 August 2022].

REFERENCES

Akhundov, V., 2022. *Reformi OON buty?* [online] 22 September. Available at: <<https://telegra.ph/Reform%D1%96-OON-buti-09-22>> [Accessed 20 October 2022].

Annan, K., 2005. In larger freedom: towards development, security and human rights for all. *United Nations General Assembly*, [online] 26 May. Available at: <<https://web.archive.org/web/20061213000423/http://www.un.org/largerfreedom/>> [Accessed 25 November 2022]

Baccarini, M.P., 2018. Informal Reform of the United Nations Security Council. *Contexto Internacional*, 40 (1), pp.97-115.

Butler, R., 2012. Reform of the United Nations Security Council. *Penn State Journal of Law & International Affairs*, 1 (1), pp.23-39.

Dorosh, L., 2015. RB OON u suchasnykh umovakh: do problemy poshuku variantiv reformuvannia [The UN Security Council in modern conditions: to the problem of finding options for reform]. *Humanitarian vision*, 1(2), pp.19-26.

Full text: Trump's 2017 U.N. speech transcript, 2017. *Politico*, [online] 19 September. Available at: <<https://www.politico.com/story/2017/09/19/trump-un-speech-2017-full-text-transcript-242879>> [Accessed 18 October 2022].

Mashchenko, V., 2020. Reformuvannia Raby Bezpeky OON u period odnopolarnosti (1991-2001 rr.) [Reforming the UN Security Council in the period of unipolarity (1991-2001)]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 2, pp.27-34.

© Міщенко А. Б., 2023

© Агашкаде Р. В., 2023

© Теремко В. В., 2023

Mishchenko, A., Shevel, I., Likarchuk, D. and Shevchenko, M., 2022. The aspects of international communication: Strategic partnership of Ukraine and Turkey. *Statistics, Politics and Policy*, [e-journal] 13 (3), pp.347-368. <https://doi.org/10.1515/spp-2022-0006>

Power, S., 2008. *Chasing the Flame: One Man's Fight to Save the World*. London: Penguin Books.

"Svit bilshyi, nizh piat krain": Turechchyna proponuie reformuvaty OON ["The world is bigger than five countries": Turkey proposes to reform the UN], 2022. *Focus*, [online] 17 August. Available at: <<https://focus.ua/uk/world/525746-mir-bolshe-chem-pyat-stran-turcia-predlagaet-reformirovat-oon>> [Accessed 20 October 2022].

Trebin, M.P., 2018. OON na shliakhu reform [Un on the Way of reform]. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology*, [e-journal] 4 (39), pp.76-100. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.39.151212>

Turchyn, N., 2015. Napriamy reformuvannia OON: Rada bezpeky [Areas of reform of the UN: Security Council]. *Newsletter Precarpathian University. Political science*, 9, pp.90-93.

United Nations General Assembly, 1963. Question of equitable representation on the Security Council and the Economic and Social Council. In: *Resolutions adopted by the General Assembly during its 18th session, 17 September-17 December 1963* [online] A/RES/1991 (XVIII), 17 December. Available at: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/186/66/IMG/NR018666.pdf?OpenElement>> [Accessed 20 August 2022].

United Nations General Assembly, 2001. Report of the Open-ended Working Group on the Question of Equitable Representation on and Increase in the Membership of the Security Council and Other Matters related to the Security Council, [online] 47 (A/55/47). New York. Available at: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/474/21/PDF/N0147421.pdf?OpenElement>> [Accessed 20 August 2022]

Yelchenko, V., 2019. OON maibutnoho [UN of the future]. *ZN.UA*, [online] 12 January. Available at: <https://zn.ua/ukr/internal/oon-maybutnogo-299356_.html> [Data zvernennia 28 serpnia 2022]

Zhukorska, Ya.M., 2015. Napriamy reformuvannia OON: Rada Bezpeky [Directions of UN reform: Security Council]. *Pravo i suspilstvo*, 4, pp.8-12.

Zlenko, A.M., 2003. *Dyplomatiia i polityka. Ukraina v protsesi dynamichnykh heopolitychnykh zmin* [Diplomacy and politics. Ukraine is undergoing dynamic geopolitical changes]. Kharkiv: Folio.

UN REFORM SCENARIOS

Alla Mishchenko^{1a},
Ruslana Atashkadeh^{2b},
Viktor Teremko^{3b}

¹*PhD in Political Sciences, Associate Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6693-6221>,
e-mail: mishenko.ab@gmail.com,*

²*PhD in Philosophical Sciences,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5349-9579>,
e-mail: brvbrv5@gmail.com,*

³*PhD in Political Sciences,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1774-0246>,
e-mail: v_teremko@knu.ua,*

^a*Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine,*

^b*Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine*

The article is devoted to the systematization of the initiatives of international relations actors as to the search for effective scenarios for reforming the United Nations Organization, which has significantly lost its authority, turning into a humanitarian player of international relations, while at the same time losing its ability to ensure peace and balance of world forces. The article highlights the reasons for such a decline, as well as global preconditions in the search of a new meaningful filling of UN powers and its structural subdivisions, in particular: the geopolitical factor, which is characterized by the completion of world decolonization, the collapse of several union states at once, and the qualitative political transition from totalitarian systems to stable democracies; the increase in the number of conflicts between states of a cross-sectoral nature, and the importance of the role of special UN agencies in their resolution; the expansion of global problems of humanity and the inconsistency of international law with new challenges; the violation of the principle of equality and objectivity as to the crises response depending on the region and the state development, etc.

By drawing up a comparative sample and diagram based on summarized data, it was possible to identify the most relevant directions of UN reformation, which

© Міщенко А. Б., 2023

© Аташкаде Р. В., 2023

© Теремко В. В., 2023

were advanced (published) in the form of separate scenarios, reports and projects. The study revealed that the following aspects of the Organization functioning were mostly the objects of UN reform: optimization of the Secretariat; powers of the General Secretariat; decision-making procedure, changing the composition and powers of the UN Security Council; institute of the veto right in the UN Security Council; regional agency; programs and projects financing. It was found that those scenarios of reforming UN, which contained offers of administrative nature, achieved high-quality implementation. Accordingly, this continues to actualize the search by states for new forms of efforts consolidation in order to reform UN on the most critical issues.

Key words: international intergovernmental organization; the UN Security Council; UN reforming; the UN Security Council reforming; veto right; permanent members of the UN Security Council; international peace and security.